

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: การสร้างชุมชนต้นแบบด้านการดูแลสุขภาพจิตในชุมชน
กรณีบ้านเขาแดง หมู่ 9 อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
Participatory Action Research (PAR): “Baan Khow Dang” Model:
A Model Village of Mental Health Promotion in Thailand

พรฤดี นิธิรัตน์¹
กมลวรรณ ตาตะคุ²
คะนิงนิตย์ พงษ์สิทธิ์ถาวร³
ปิ่นนเรศ กาดอุดม³

บทคัดย่อ

เทศบาลตำบลทับช้างและหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ เห็นพ้องที่จะแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตและการฆ่าตัวตายของประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างชุมชนต้นแบบในดูแลสุขภาพจิตในชุมชน ใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างเครือข่ายกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ได้ร่วมกระบวนการในฐานะภาคีผู้เข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการ จึงได้นำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการสร้างหมู่บ้านต้นแบบการดูแลสุขภาพจิตชุมชน ที่หมู่ 9 บ้านเขาแดง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โดยมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2554 ลักษณะหมู่บ้านต้นแบบเป็นการทำกิจกรรมแบบ 4 ประสาน คือ บ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลใน 5 ด้าน ได้แก่ การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผล โดยใช้แบบวัดสุขภาพจิต แบบสอบถาม แบบสังเกต และเอกสารการบันทึกต่าง ๆ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้เข้ามาทำงานในชุมชน โดยร่วมทำงานในฐานะผู้ร่วมงานที่เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมที่จะทำในชุมชน และได้รับการเพิ่มศักยภาพในการดูแลสุขภาพจิตชุมชน โดยร่วมดำเนินกิจกรรมที่บ้าน วัด และโรงเรียน จากการประเมินผลก่อนและหลัง ทำกิจกรรม ๖ เดือน พบว่า ประชาชนหมู่บ้านเขาแดง มีความเครียดลดลง และความสุขเพิ่มขึ้น และไม่พบการพยายามฆ่าตัวตาย ประชาชนร้อยละ 100 มีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับดีขึ้นไป การดำเนินงานที่มีคุณภาพทำให้ได้รับรางวัลเกียรติยศในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จการใช้แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพแนวใหม่ คือ การใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน การเพิ่มพลังอำนาจให้ชุมชน และการใช้สื่อสารมวลชนระดับประเทศเป็นเครื่องมือในการสร้างสัญญาประชาคมระหว่างคนในชุมชนกับสังคมภายนอก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน หมู่บ้านต้นแบบ การส่งเสริมสุขภาพจิต

¹ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี pnitirat@hotmail.com
² โรงพยาบาลสอยดาว
³ วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี